

2011. május 28. szombat
Márk evangéliuma 9,33–50

Kovács Krisztián

A kisgyermek példája

^{9,33}Megérkeztek Kapernaumba, és amikor már otthon volt, megkérdezte tőlük: "Miről vitatkoztatok útközben?" ^{9,34}Ők azonban hallgattak, mert arról vitatkoztak az úton egymással, hogy ki a legnagyobb? ^{9,35}Jézus ekkor leült, odahívta a tizenkettőt, és így szólt hozzájuk: "Ha valaki első akar lenni, legyen mindenki között az utolsó és mindenki szolgálja." ^{9,36}És kézenfogva egy kisgyermeket közéjük állította, átölelte, majd ezt mondta nekik: ^{9,37}"Aki az ilyen kisgyermekek közül egyet is befogad az én nevéért, az engem fogad be; és aki engem befogad, az nem engem fogad be, hanem azt, aki engem elküldött."

Az ismeretlen ördögűző

^{9,38}János ezt mondta neki: "Mester, láttunk valakit, aki a te nevedben űz ki ördögöket, és eltiltottuk, mert nem követett minket." ^{9,39}Jézus azonban ezt mondta: "Ne tiltsátok el, mert nincsen senki, aki csodát tesz az én nevében, és ugyanakkor gyalázní tudna engem, ^{9,40}mert aki nincs ellenünk, az mellettünk van. ^{9,41}Aki inni ad nektek egy pohár vizet az én nevében, mivel a Krisztuséi vagytok, bizony, mondom néktek, hogy el nem marad a jutalma."

Óvás a megbotránkoztatástól

^{9,42}"Aki pedig akár csak egyet is megbotránkoztat e kicsinyek közül, akik hisznek bennem, jobb annak, ha malomkövet kötnek a nyakába, és a tengerbe dobják." ^{9,43}"Ha megbotránkoztat téged az egyik kezéd, vágd le, mert jobb, ha csonkán mégy be az életre, mint ha két kézzel mégy a gyehegnára, az olthatatlan tűzre, ^{9,44}(ahol férgük nem pusztul el, és a tűz nem alszik el.) Ez a két vers a legrégebbi kéziratokban nem található ^{9,45}És ha az egyik lábad botránkoztat meg téged, vágd le; mert jobb, ha sántán mégy be az életre, mintha két lábbal vetnek a gyehegnára, ^{9,46}(ahol férgük nem pusztul el és a tűz nem alszik el.) ^{9,47}És ha az egyik szemed botránkoztat meg téged, vágd ki, mert jobb, ha fél szemmel mégy be az Isten országába, mint ha két szemmel vetnek a gyehegnára, ^{9,48}ahol férgük nem pusztul el és a tűz nem alszik el."

Az ízetlenné vált só

^{9,49}"Mert tőzzel sózatik meg mindenki. ^{9,50}Jó a só, de ha a só ízetlenné válik, hogyan adjátok vissza az ízét? Legyen bennetek só, és békességben éljetek egymással."

Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

A napi igeszakasz valójában négy különböző perikópát foglal magában, bár több kommentár szerzője is egy egységként tárgyalja azt,¹ mivel azonban mindegyik önálló mondanivalót is tartalmaz érdemes azoknak teológiai súlypontjait tartalmi magyarázat gyanánt megvilágítani.

Ki a legnagyobb? 33–37. vers

A tanítványok Jézust követve pozícionálni akarják önmagukat. Mind a későbbi rabbinikus teológia, mind a qumráni esszénus közösség feltételezte, hogy a túlvilágon szigorú rangsor szerint fognak az üdvözültek helyet kapni. Jóllehet ennek a vitának immanens intenciói vannak, de a Zebedeus-fiak kérdésére (Mk10,37) előre tekintve a túlvilági esélyek is számba jöhetnek.² Ravasz magyarázata szerint itt felsejlik a görög világ versenyszellemének képe, mely szerint „a görög világ a mérközés és a becsvágy gondolatára épült, a történelme és a játéka is.” De a zsidóságban is tapasztalható a versengés, amint az a kegyességben, életszentességben és a törvény betöltésében manifesztálódik.³ Az, hogy a tanítványok ezt a diszkussziót Jézus „háta

¹ PL. DÓKA ZOLTÁN: *Márk evangéliuma*, Budapest, Ordass Lajos Baráti Kör, 1996; HAENCHEN, ERNST: *Der Weg Jesu, Eine Erklärung des Markus-Evangeliums und der kanonischen Parallele*, Berlin, de Gruyter, 1968; SCHWEIZER, EDUARD: *Das Evangelium nach Markus*, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, (nála a 9,37–50 van egy egységben)

² GNILKA, JOACHIM: *Márk*, Szeged, Agapé, 2000, 495.

³ RAVASZ LÁSZLÓ: *Az újszövetség magyarázata I.*, Budapest, Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya, 1991, 149.

mögött” folytatták le Meseterük nélkül, eleve predesztinálja a vita irányát, s anticipálja a későbbi torz egyházképet: ha Jézus kimarad a diszkusszióból, üres presztízs- és pozíciókereséssé válik az egyház beszéde. Éppen ezért értelmezhető úgy a 35. vers, hogy a tanítványaival asztalhoz telepedő Jézus, quasi családfejeként, az előzmények kontrasztjaként állítja helyre a tanítványi közösség egyházképet.⁴

A szakasz második felében Jézus rávilágít a valódi nagyságra, ami a másoknak és a másoknak való szolgálatban valósul meg. A *diakonosz* szót használja itt Jézus a szolgálatra, ami nem társadalmi pozíciót jelent, mint a *doulosz* (rabszolga), hanem olyan személyt, aki egy rábízott munkát elvégez. Értelemszerűen ennek a szónak a különböző árnyalatai később az egyházi hierarchiában fontos szerepet tölthettek be, úgy mint az apostoli szolgálat végzője, diakónus, mint speciális egyházi szolgálatot ellátó személy, vagy sajátos egyházi szolgálatot ellátó nő.⁵ Jézus megfordítja az emberi logika által preferált sorrendet, s az utolsót teszi meg elsőnek. Ehhez két páli locust lehet felidézni: az 1Kor 1,18–31-et („Aki dicsekszik, az Úrral dicsekedjék”) és a Fil 3,7–9 („nincsen saját igazságom a törvény alapján, hanem a Krisztusba vetett hit által van igazságom Istentől a hit alapján”).

A gyermek képeinek felvétele mögött az áll, hogy az ókorban rendszerint nem volt gyermek-kultusz, hanem sokkal inkább közönyösen viselkedtek a gyermekekkel szemben. Jézus azonban pozitív módon fordul hozzájuk, amint a Mk 10,13–16 és párhuzamos helyein olvashatunk. Érdekes, hogy ott is a tanítványi magatartás kontrasztjaként, és a mennyország örökösiként jelennek meg a gyermekek. A szakasz Máténál található (Mt 18,1–5) paralelle két szempontból is érdekes. Egyrészt azért, mert ott a gyermekek példaképként állnak a tanítványok előtt, mint olyanok, akiknek lelki mentalitása a mennyországba kerülés feltétele. Másrészt Máténál világos a tanítványok kérdésének intenciója: „Ki a nagyobb a mennyek országában?” A lukácsi szakaszban a márki értelmezéssel találkozhatunk.

Ellenünk vagy velünk? 38–41. vers

Úgy tűnik a státuszharc, a pozícionálás folytatódik, az emberi dicsőségvágy és kizárólagos uralmi igény nem hagy alább. A tanítványokban továbbra is a másokat maga alá gyűrő önérvényesítés lelkülete uralkodik.⁶ Pedig ebben a harcban – nevezetesen a Sátán elleni harcban – csak két oldal létezik: Jézus mellett a Sátán ellen, vagy Jézus ellen a Sátán mellett. Nincs harmadik és köztes út. Akik Jézus nevét hívják segítségül és küzdenek a Sátán ellen, mind együvé tartoznak, akármelyik csoporthoz, a tanítványok bármely társaságához számlálják is magukat – írja Ravasz.⁷ Az, hogy a tanítványok „nem követett minket” kifejezést használnak a joggal elvárt „nem követett téged” helyett arra enged következtetni, hogy a tanítványok zárt csoportjával állunk itt szembe. Elképzelhető, hogy az ismeretlen ördögűző kívülálló volt, akár nem keresztyén is lehetett, hiszen az emberek ezen csoportja is bizonyos fokig értékelték Jézust, és nagy csodatévőnek tartották.⁸

Egyes magyarázók szerint az epizód esetében anakronizmus állunk szemben, mivel nehezen datálható Jézus földi életének eseményeként. Hiszen nem utal semmi jel arra, hogy Jézus életes során az Ó nevet démonűzésre használták volna. A „nem követ minket” megjegyzés is csak a mennybemenetel utánra tehető, hiszen a mindig Krisztus követéséről van szó.⁹ Talán ide sorolható érvként János megjegyzése is is, amely egy zárt (tehát már kialakult?) egyházfogalmat enged sejtetni, melynek szabálya szerint a Jézushoz való tartozásnak feltétele az egyházhoz való tartozás.¹⁰

Botrány és botránkoztatás 42–48. vers

A *szekandalidzó* ige megbotránkoztat, eltántorít, megtéveszt, félrevezet, de felingerel, bosszant és felháborít jelentéssel is bír.¹¹ A botránkoztatás vagy botránkoztatás a Bibliában az istentől való elfordulást és elszakadást jelenti. A „jelenségtől” Isten óvni akarja az embert, s az ígéretei között szerepel, hogy egykor el fog törölni mindent, ami botránkoztatást okoz. A keresztyén gyülekezet feladatai közé tartozik, hogy éberon őröködjék: semmi botránkoztató ne történjen a közösségben.¹² Érdekes, hogy itt újra feltűnik a kisgyermek motívuma (e kicsinyek) – de ha figyelmen kívül hagyjuk a 38–41. verseket, akkor logikusnak tűnik a 42.

⁴ DÓKA: i. m., 201.

⁵ VARGA ZSIGMOND: *Újszövetségi görög-magyar szótár*, Budapest, Kálvin Kiadó, 1996, 209–210.

⁶ DÓKA: i. m., 203.

⁷ RAVASZ: i. m., 150.

⁸ GNILKA: i. m., 502–503.

⁹ DÓKA: i. m., 203.

¹⁰ DÓKA: i. m., 203.

¹¹ VARGA: i. m., 868.

¹² BÖRZSÖNYI JÓZSEF: Botránkoztatás, in: BARTHA TIBOR (szerk.): *Keresztyén Bibliai Lexikon, I.*, Budapest, Kálvin Kiadó, 1993, 212.

vers a 37. folytatásaként. A kicsik megbotránkoztatása azért számít súlyos bűnnek, mert ők, a kicsik vannak az eszkatológikus üdvösségre hivatva.¹³

A 43-tól megjelenő jézusi felszólítás nem jelent a dualista vallások aszketizmusára jellemző szószertinti öncsonkítást, hanem Jézus radikális igényének képies kifejezését foglalja magában: Isten az embert mindelestül, életének teljes és állandó konkrétságában magának követeli.¹⁴

A gyeheña a Hinnóm-völgy görög nevének magyaros formája, az Ószövetségben különböző neveken szerepel (Józs 15,8; Józs 18,16; 2Kir 23,10; Jer 2,23; Jer 7,31; 2Krón 28,3; Neh 11,30). Itt volt található a Tófet nevű hely, ahol Izráel fiai gyermekáldozatot mutattak be a Moloknak. A Hinnóm völgy többek között a jeremiási próféciaokban (Jer 7,31–8,3;19) Isten történelmi ítéletének helye. A végítélet helyeként először Ézsaiásnál szerepel. Az Újszövetségben a „gyehenna” sehol sem földrajzi, hanem mindenütt teológiai fogalom, amely az Isten eljövendő ítéletének eszmei helyét jelöli.¹⁵

A sótlan só 49–50. vers

Ebben a rövid szakaszban két kép, illetve fogalom jelenik meg. Egyrészt a tűz, másrészt a só képe. A só a görög világban a vendégbarátság jelképe. Mindenekelőtt megőrző, ízesítő és tisztító ereje van.¹⁶ A szakasz értelmezését érdemes a Hegyi-beszéd felől megközelíteni: „Ti vagytok a föld sója.” (Mt 5,13) – tehát a tanítványok Jézustól kapott mandátumának koncentrációja áll előttünk. Só, ami ízt ad az életnek, és megőrzi azt, amit sóval tartósítanak. A tűz az ítélet képe, de egyben a megpróbáltatást is magában foglalja – ebben az esetben arra is lehet gondolni, hogy a tanítványokat próbatételek tisztítják és erősítik meg. A szakasz szép értelmezését találhatjuk ravasz Lászlónál: „Az Istennek áldozott élet sója a tűz: az, hogy egészen elemésztí magát. Ez a tűzben való emésztődés ugyanaz a folyamat, amit a só végez, mikor maga nyomtalanul eltűnik, de ezzel megtart mást. Ezt a sót meg kell őriznünk, mert a keresztyén ember a világ sava, s vigyázni, hogy meg nem ízetlenüljön. Ez a vigyázás, ez a megmaradás, ez az eltűnés együtt az Istennek való áldozat, az egymással való béke. A halálramenők szeretik egymást, és gyöngédek egymáshoz. Aki megbékült Istennel, békében él az emberekkel is.”¹⁷

¹³ HAAG, HERBERT: botrány, In: uő. *Bibliai Lexikon*, Budapest, Szent István Társulat, 1989, 185.

¹⁴ DÓKA: i. m., 205.

¹⁵ HAMAR ISTVÁN: gyeheña, In: *Keresztyén Bibliai Lexikon I.*, 534.

¹⁶ GNILKA: i. m., 511.

¹⁷ RAVASZ: i. m., 151.

Prédikációvázlat

Odaszánás

A hosszabb igeszakaszt egyetlen kifejezéssel is jól lehet jellemezni: odaszánás. Jézus korrigálja tanítványai elképzeléseit a követésről. Ahol ők pozícionálnak – Jézus szolgálatra buzdít, ahol rivalizálnak – együttműködésre hív, ahol kibúvókat keresnének – teljes odaadásra szólít fel, ahol elveszítenék identitásukat – küldetésükre hívja fel a tanítványok figyelmét. Ebből a hosszabb szakaszból világossá válik (újra) a ma keresztyén embere számára, hogy hite, Krisztus-követése, tanítványsága nem befejezett, nem lezárt, nem egész. Újra és újra Jézusra kell figyelni, engedni, hogy Ő odaüljön velünk az asztalhoz – amint azt tanítványaival is tette, és újra Ő legyen a középpontba. De nem csak az egyes keresztyén

ember számára hordoz örökérvényű üzenetet az igeszakasz. Az egyes gyülekezeteknek, mint keresztyén közösségnek, sőt, az egész egyháznak újra és újra szembe kell nézni önmagával, és fel kell tennie a kérdést: nem kereste-e önmaga pozícióját, nem rivalizált-e másik felekezetekkel, nem akart-e ilyen-olyan módon kibújni Isten akaratának teljes és maradéktalan teljesítése alól, nem vált-e ízetlenné és erőtlenné a beszéde, s nem közvetített-e békétlenséget, viszályt és egyet nem értést a világ felé, az egyetértés helyett?

1. Ki a legnagyobb...?

Mennyire emberi kérdés ez akkor is és ma is. Helykereső emberek vagyunk: keressük a helyünket, pozícionkat, rangunkat a családban, iskolában, osztályközösségben, munkahelyen, politikában, gazdaságban stb. És így van ez a gyülekezetben is sokszor: vannak, akik nagyobbak, Isten-közelibbnek, keresztyénebbnek képzelik magukat a másikkal. De ott van az egyház sokszor rosszul értelmezett helye a társadalomban, egy-egy felekezet önértelmezése a vallási piacon. Ki a legnagyobb? Ki a hitelesebb? Ki a „depositum fidei”? Ki a történelmi? Ki a hitvalló? Ki a másokért élő? A tanítványok Jézus háta mögött beszéltek erről a kényes kérdéssről. Krisztus nélkül ma is csak önmagunk körül forog a beszéd: a magunk helyét keressük – sokszor Jézus Krisztus nélkül. De Jézus leül velük egy asztalhoz és a kérdés a visszájára fordul: nem az a lényeg, hogy ki a legnagyobb – hanem az, ki az, aki felvállalja, hogy mások szolgája lesz. Sokak számára a szolgálat talán éppen abban merül ki, hogy „legnagyobbként” Jézusról beszélnek: hitelményeket, megtérési történeteiket, bizonyágtételeket osztanak meg a gyülekezet többi tagjaival, de valódi, segítő, szolgálatok nem követik azt. Jézusnak egészen konkrét elképzelései vannak arról. Mit jelent szolgálni... Ugyanakkor a szolgálat nem a magunk elképzeléseiből indul ki, hanem a velünk (asztal)közösséget vállaló Krisztus küldetéséből: a megbékélés, bűnbocsánat és missziói parancs fényében.

2. Ki a másik...?

A tanítványok nem csak szkeptikusak, de intoleránsak is azokkal szemben, akik nem az ő sémájuk és útmutatásuk szerint állnak szolgálatba a Sátán elleni harcban. Korán kezdődő rivalizálás áll előtünk. Ma igen aktuális a kérdés: történelmi egyházban élünk és mi magunk is olykor-olykor ferde szemmel nézünk a testvér felekezetekre és a szabadegyházakra. Most persze nem az a kérdés, hogy teológiailag hol a különbség, vagy ki miben téved, hanem az, hogy össze tud-e a fogni a világ keresztyénsége Jézus mellett a Sátán elleni harcban? De – és ez nagyon megdöbbentő – hogy sokszor egy adott egyházon (felekezeten) belül is kialakulnak a primátusok – a követésre való igények. Folytatódik tehát a küzdelem a nagyobb presztízsért. Jézus számára nem az intézményesített követés volt fontos (ha fontos volt egyáltalán), hanem az, hogy az Ő nevében cselekedjenek. Ma az intézményalapítások, akár intézmény krisztianizálások korát éljük: lehet sok egyházi iskolánk, gondozóközpontunk támogató szolgálatunk, de megmarad-e a mi számunkra Krisztus? S talán eközben, azok, akik nem történelmi, s nem annyira „egyháziasak” sokkal Krisztus-közelebbieké válnak.

3. Ki a tökéletes...?

Jézus nem öncsonkításra és szigorú askézizmusra hív! Csak azt akarja, hogy teljesen szánjuk oda magunkat Istennek. Kibúvókat keresünk sokan és sokszor – egy rosszul értelmezett „nem tudja a jobb kezem, mit csinál a bal” helyzete ez. Mindig meg akarunk hagyni egy kis részt az életünkéből az istentelenségnek, a szolgálatunkból önmagunknak. Hiányzik a teljes és maradéktalan odaszánás és elkötelezettség az Isten előtti létünkéből, Krisztus-követésünkéből. Valóban nem teljes a hitünk és a tanítványságunk, és sokszor éppen azért, mert mi magunk akarunk megtartani valamit magunkat, vagy elrejteni valamit az Isten elől – mintha azt lehetne. Ugyanakkor Jézus szavai óvva intenek, hogy másokat megütköztessünk, megbotránkoztassunk. A polgárpukkasztó álkeresztyén liberalizmus éppígy ide tartozna, mint az egyedien és sajátosan értelmezett keresztyénika, amely mindig hagy nyitva kiskapukat a félrehajlásokra...

4. Ki a hiteles...?

Az utolsó szakasz két felhívást intéz minden kor minden tanítványához. „Legyen bennetek só, és békességben éljétek egymással.” A tanítványi lét nem egyéni kegyességet és spiritualitást jelent. Funkciója, küldetése, szerepe van annak, akit Jézus megszólított és elhívott a követésére. A só ízt ad, konzervál, megőriz, tartósít. Mindenki tudja, hogy milyen só nélkül az étel és (átvitelt értelemben) az élet is. Ez lenne a szerepe a keresztyén egyháznak, gyülekezetnek és egyénnek, hogy így ízt adjon az életnek és hogy megőrizze – mások számára is – Krisztus tanítását. A szakasz utolsó mon-

data mintha az egész nagy perikópát summázná: a rivalizálás, féltékenykedés és mások botránkoztatása helyett a keresztény ember törekedjen a békességre, hogy hitelesen közvetítsünk a világ felé!